

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
n/r prorektorice za pravna pitanja i međunarodnu suradnju
prof.dr.sc. Ksenije Turković

Predmet: Primjedbe PBF-a na Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju

- Nacrtom prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (u daljnjem tekstu Nacrt), predviđaju se značajne, a u nekim segmentima suštinske promjene u odnosu na postojeće pa smatramo da bi se trebao omogućiti duži period javne rasprave. Mišljenja smo da bi bilo od izuzetne važnosti za znanstvenu zajednicu, a posebice za visoka učilišta (znanstveno-istraživački sustav) da se novi Zakon bazira na predhodno donešenoj strategiji Republike Hrvatske o razvoju znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja.

- Analizirajući ovaj Nacrt mišljenja smo da neka od predloženih zakonskih rješenja ako bi se kvalitetno implementirala mogu dugoročno pokazati i pozitivne učinke, no implementacija nekih od predloženih zakonskih rješenja, posebice ona koja se odnose na izbore na znanstveno-nastavna radna mjesta, kratkoročno, bi se negativno odrazila na kvalitetu znanstvenog rada kao i nastavnog procesa na Sveučilištu.

- Predložena zakonska rješenja koja se odnose na financiranje Sveučilišta, nisu dovoljno jasna i definirana da bi se moglo očekivati adekvatno financiranje kojim bi se mogao osigurati kvalitetan i produktivan znanstveno-nastavni rad na Sveučilištu. Odredbe Nacrta koje se odnose na financiranje znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja uglavnom su paušalne, nedorečene i traže sustavna, jasno definirana rješenja, kojima bi se u budućnosti osiguralo adekvatno financiranje svih djelatnosti Sveučilišta, a što je sada krucijalni problem kvalitetnog funkcioniranja Sveučilišta. Bilo bi od izuzetne važnosti definirati koje djelatnosti javnih Sveučilišta će se financirati programskim ugovorima (umjesto "Dio djelatnosti javnih sveučilišta može se financirati i sukladno programskim ugovorima.....", članak 52).

- Nacrtom se predlaže ustroj Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnologiju, kao jednog tijela koje bi preuzelo dosadašnje zadaće Nacionalnog vijeća za znanost i Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje, a osim toga predlažu se i neke nove zadaće ovog tijela. Budući da bi prema prijedlogu Nacrta u tom Vijeću bilo samo 7 članova iz visokog obrazovanja, a donosit će se strateške odluke i usmjeravati razvoj visokog obrazovanja, smatramo da članovi Vijeća bez "sveučilišnog iskustva" teško mogu potpuno kompetentno i kvalitetno sudjelovati u donošenju takvih odluka, pa bi se kreiranje i donošenje ovih odluka svelo na relativno mali broj ljudi (7). Stoga mislimo da bi trebalo preispitati spajanje sadašnja dva Vijeća, ili eventualno povećati broj članova novog tijela čime bi se osigurala potrebna širina kompetencija za donošenje odluka koje se odnose na djelovanje visokih učilišta.

- Vezano uz ukidanje obaveze redovitog napredovanja i reizbora djelatnika zaposlenih na znanstveno-nastavnim radnim mjestima, te uvođenja obveze podnošenja redovitih trogodišnjih izvješća o radu (čl. 47., st. 1.-4.), mišljenja smo da bez prethodnog poznavanja kriterija za izbor u zvanja i na radna mjesta te kriterija za prihvaćanje trogodišnjeg izvještaja o radu nastavnika nije moguće predvidjeti, odnosno simulirati učinke predloženih zakonskih rješenja na kadrovsku strukturu znanstveno-nastavnih djelatnika pa time i na kvalitetu znanstvenog i nastavnog rada na fakultetima.

U obrazloženju predložnih izmjena navodi se da bi ovim izmjenama bilo omogućeno "znanstvenicima i sveučilišnim nastavnicima izbor karijere sukladno njihovim sklonostima i potrebama institucije". Bilo bi kranje loše po kvalitetu znanstvenog, a posljedično i nastavnog rada, kada bi se većina nastavnika pod pritiskom nerealnih kriterija za napredovanje ili nemotiviranosti opredjelila za nenapredovanje to bi mogli biti samo izuzetci. S druge strane nije jasno tko će i po kojim kriterijima odlučivati o raspisivanju natječaja "za napredovanja", sukladno potrebama institucije, ili će to isključivo ovisiti o mogućnosti osiguranja financijskih sredstava za viša radna mjesta. Nadalje, upitno je kako bi se na kvalitetu i motivaciju znanstveno-nastavnih djelatnika odrazio predloženo uvjetovani izbor u više zvanje samo nakon isteka vremena od 5 godina provedenih u nižem zvanju. Mišljenja smo da bi trebalo ostaviti mogućnost bržeg napredovanja pogotovo pri prelasku izv.prof. u red.prof. ili red.prof. u trajnom zvanju, ali po strogo definiranim kriterijama koje bi ispunjavao samo manji broj stvarno izvrsnih znanstvenika, odnosno nastavnika, a ne većina. U tim slučajevima moglo bi se potrebno vrijeme provedeno u nižem zvanju skratiti na 4 godine. Stoga smatramo da se ovakove značajne promjene vezane na izbore, sa neizvjesnim pozitivnim, a mogućim izrazito negativnim učincima na kvalitetu rada na Sveučilištima, kao i znanstvenim institutima, ne

moгу donositi naprečac, već eventualno korak po korak, i to kao iznimka, a ne pravilo. Pri tome treba osigurati stalno praćenje učinka, ovih novih rješenja u prvom redu na kvalitetu znanstveno-nastavnog rada, a ne isključivo po finansijskim učincima.

- Nadalje u prijedlogu izmjena i dopuna Zakona nije dovoljno pozornosti posvećeno definiranju statusa suradničkih zvanja na visokim učilištima u kontekstu nastavnih obveza, već je taj status uglavnom vezan uz rad na znanstveno-istraživačkim projektima. Primjerice, već se u uvodnom obrazloženju predloženih izmjena i dopuna Zakona (II. 2. *Osnovna pitanja koja se uređuju ovim zakonom*) navodi da se „suradnička radna mjesta vežu uz potrebe i planove institucija za znanstvenim istraživanjima te natječajne (kompetitivne) znanstvene projekte“. Time se u potpunosti zanemaruje potreba zapošljavanja djelatnika na suradničkim radnim mjestima na visokim učilištima radi potreba u nastavi, čime se dugoročno dovodi u pitanje kvalitetno odvijanje nastave, posebice na kolegijima s visokim nastavnim opterećenjem i velikim brojem studenata (laboratorijski i seminarski rad sa manjim grupama studenata). Nedostatak nastavničkog kadra na visokim učilištima već je prilikom uvođenja "bolonjskog sustava studiranja" neupitno prihvaćen kao glavni problem za kvalitetnu implementaciju "bolonje", a to je ostao i do danas. Predložene izmjene zakona neće tu situaciju popraviti, već dapače mogu ići u krivom smjeru.

Rok za završetak doktorskog studija od 5 godina bi bio poželjan, ali uzimajući u obzir visoko opterećenje naših asistenata-znanstvenih novaka u nastavi, posebice nakon uvođenja "bolonje" (za razliku od doktoranada u znanstvenim institutima i malog (ili nikakvog) nastavnog opterećenja doktoranada na europskim Sveučilištima), trebalo bi za doktorande na Sveučilištu ostaviti rok od 6 godina.

- Predloženim zakonskim rješenjem o prestanku ugovora o radu nastavnika starijih od 65 godina, osim u slučajevima "kada su sredstva za njegovu plaću osigurana iz namjenskih sredstava za domaće ili međunarodne znanstvene ili stručne projekte, ili iz vlastitih sredstava" (čl. 47. st. 5.-8.) praktički se ukida mogućnost produžetka radnog odnosa nakon 65 godina, budući da domaći i međunarodni znanstveni projekti u pravilu ne predviđaju sredstva za pune plaće voditelja, odnosno seniornih suradnika na projektima, a Fakulteti također nemaju vlastitih sredstava kojima bi se mogle pokriti plaće profesora u trajnom zvanju. S obzirom da trenutno nisu poznate smjernice prema kojima bi se popunjavala upražnjena nastavnička radna mjesta, postoji realna opasnost da će zbog naprečac umirovljenih najiskusnijih

zaposlenika u najvišem znanstvenom zvanju doći do negativnih posljedica ne samo u odvijanju nastavnog procesa, već i općenito na znanstveni *impact* i mentorski potencijal visokih učilišta. Mišljenja smo da bi bolje zakonsko rješenje bilo uvođenje jasno definiranih kriterija kojima bi se osigurala selektivnost, tj. da se produljenje odobrava samo za potpuno znanstveno i nastavno aktivne nastavnike čiji je rad prepoznatljiv u domaćoj, a posebice u svjetskoj znanstvenoj javnosti i čiji nastavni i mentorski rad, ne samo sa doktorandima i postdoktorandima već i nadarenim studentima, te sa mladim nastavnicima bitno doprinosi kvaliteti znanstveno-nastavnog rada na fakultetu. Dakle, trebalo bi omogućiti produljivanje ugovora o radu nastavnika u najvišem znanstveno-nastavnom zvanju do osiguranja potpuno adekvatne zamjene, kako bi se zadržala postojeća kvaliteta u znanstvenom, ali i u nastavnom radu.

Dekanica PBF-a:

Prof.dr.sc. Mirjana Hruškar